

Demény Péter

A TENGER
AKÁRHONNAN

Leromboltam, hogy felépíthessem.

Emlékszem, milyen idegenül ültem a különféle vallásórákon Bikalon vagy a konfirmálás előtt. Mindig úgy hallgattam a bibliai történeteket, mint a meséket, legfeljebb rokonszenvvel, de soha nem hittel.

A templom is olyan idegen volt, hűvös, túl nagy. Otthon nem éreztem jól magam, és akkor belevetnek egy óriási mélyhűtőbe, ahol még hajlongani is kell. De ki előtt?

„Egy hit nélküli pillanat vett magához.” Ezt a Sebestyén Mihály-mondatot évek óta hordozom magammal. Engem nem egy ilyen pillanat, hanem egy gyötrődő folyamat. A szüleimben nem hihettem, ezért Istenben sem hittem. Minden rossz volt a világon, hát hogy hihettem volna?! Hosszú, hosszú évek teltek el, amíg megértettem, hogy Isten inkább képzet, mint egy távoli ember, aki segíthetne.

„Amikor én istent faragtam, kemény köveket válogattam. Keményebeket, mint a testem, hogy, ha vigasztal, elhihessem.” Valahogy így. Mint mindig, most is az irodalom segített. Bár ez is csak jön a nyelv tehetetlenségével. Nem segített, hanem elindított egy zarándokúton, egy belső Caminón. Ha lehet faragni, akkor jó, akkor talán nekem is van esélyem.

A szeretet hiányzik a legfájdalmasabban, ezért aztán nem az Úrban hiszek, hanem Jézusban. Benne tudok hinni, rá fel tudok nézni. Az ő szeretettel működését értem és kívánom.

Akkor olvastam el a *Szent Lajos király hídját*, amikor Kányádi Andris elmesélte, hogy a katasztrófa után a szerzetes nyomozni kezd, mert akarja érteni, miért éppen az az öt ember esett a híd leomlásának áldozatul, és arra jut, hogy azért, mert nekik már nem volt kit szeretniük, és az sem, aki szeresse őket. Ha elképzelem a halálomat, lehet, hogy az is ilyen lesz, csak az enyém azért, mert a szüleim nem szeretnek, és ettől egész életemben üvöltöni fogok.

Több pap, akivel találkoztam, akármilyen felekezethez tartozott is, belemerevedett egy ószövetségi, büntető szerepbe. És ha nem merevedett is bele, Jézust akkor is ritkán tudta követni. Nem tudták a szeretetet kiterjeszteni, muszáj volt találniuk valakit, akire haragudjanak. Emberi dolog, persze; de szintén emberi dolog lenne legalább elgondolkodni ezen. Hogy a menekültellenes propaganda sokukat telibe találta, az felkavaróan árulkodó. De akkor mi van Istennel?

Olyan voltam, mint az *Iskola a határon*: egy könyv, amelyikben emlegetik Istent, a sokat idézett címek egy része is tőle van, Medve a Miatyánkba sül bele, de senki sem hisz igazán, és ez, a hit elmaradása nem is probléma senki számára. Igaz, számomra problémának kellett lennie, mint annyi mindennek, ha egyszer annyit hadakoztam vele. Kerestem, és talán megtalálom.

Most már mindenesetre van viszonyom hozzá, még talán vele is. Esténként már úgy alszom el, hogy egy saját használatra készített imát mondom neki. *Köszönöm, Istenem, hogy nekem van a legjobb lányom, a legjobb feleségem...* Mennyire hálás az ember, hogy önző lehet.

Az irodalom közelebb vitt hozzá, főleg a költészet. Igazán közel azonban a zene, főleg Mozart *Requiem*e vagy Orff *Carmina buranája*. A költészet túl konkrét, szavak vannak benne, amelyek távolítanak Istentől, nem engedik, hogy az ember elengedje magát. A hangok szabadabbak, engedékenyebbek, összességükben idéznek fel valamit, nem egyediségükben.

Vagy ha a költészet, akkor azok, akiknek volt egy Isten közeli levegője: Arghezi, Balassi, Pilinszky, Ady. Többen közülük azért is érdekesek voltak, mert leginkább az Ószövetséget éreztem bennük áramlani, és nem az Ószövetségnek azt a patriarchális, kíméletlen stichjét, amely annyira zavar, hanem inkább a fenségesen óvót. Indulatomban mégis Arghezi jelentett számomra a legtöbbet, az a „vreau să te pipăi și să urlu: Este!”, amit nagyon nehéz magyarra fordítani, az Áprily-fordítás pont a közepén akasztja meg a mondatot.

Aztán furcsa módon Isten él valahogy Caravaggio iszonyú képében, a *Dávid Góliát fejével* címűben, amelyről megtudtam, hogy Góliát arca a festő arca tulajdonképpen. A vesztes én vagyok? Sohase szerettél, nem volt pillanat? Vagy a halállal közelebb kerülök hozzád? Nem tudom.

És Csontváry. A cédrus előtt megborzongok, annyira magas és levegőtlen ez a kép, agyonnyom. Van Gogh viszont magába fogad, magához hív a *Csillagos éjtel*.

De miért van szüksége az embernek közvetítőkre? Miért nem pillantja meg valahogy Isten arcát? Talán Dsidánál meg is pillantja. Azok a boldog zsoldárok, azok a lelkendező fohászok! Soha nem éreztem, hogy „mégiscsak egy nagy, ismeretlen úrnak vendége voltam”, azt azonban igen, hogy ha az ember örül, akkor Isten is vele örül. Örül neki.

A szigorú hitek, Dante csiszolt lépcsői nem valók nekem. Az örvénylő hitek, azok igen. „Szükségem van a haragodra.”

Meg az ölelésre is. Nagymamám többször elmesélte egyik álmát. Valahol van, és egyszer csak megjelenik az apja, s inti, hogy menjen hozzá. Ugyanakkor ellenben az anyja azt inti, maradjon. „Akkor fogok meghalni, amikor édesanyám is inti, hogy menjek.” És most hallgatom Réz Pál hangozó memoárját, amelyben elmondja, hogy 1984-ben, imádott felesége halála után talált egy doboz cigarettát, benne egy cédulát: „Ha már nem leszek.” Azóta minden születésnapján elszívott egyet, és azt gondolta, addig él, amíg a huszonöt cigarettányi doboz tart. Hét évvel túlélte, de hát ez mit sem számít a hit megnyugvásához képest.

Vannak helyek is. A Mátyás-szobor Kolozsváron a körülötte áramló Főtérrel. A Fellegvár a Szamos fölött. A Sétatér. A tenger akárhonnán. A Meteorák. Pascal és Marcus Aurelius, Steinhardt és Britten.

Sok közelítés, kevés hasonulás. Csak a küszködés, a vergődés, a nyugtalanság. És a köszönet, hogy ezt az embernek végig kell csinálnia. A dühös legyintés, hogy nem tud lemondani róla.

Bocsásd meg, Úristen, ifjúságomnak vétkét! Kin ő csak elmosolyodék.